

Betanien diakonale høgskole

**Från teoretisk perspektiv till
handlingsberedskap
-en hermeneutisk forståelse i
analysen utifrån en
metodetriangulering hos
sjukskøterske studenter.**

Wiveca Grönberg

Skriftserien 2-2011

©Betanien diakonale høgskole 2011-10-18

ISBN 978-82-997893-9-4 (Trykt)

ISBN 978-82-93203-00-1 (Elektronisk)

Trykk: Betanien diakonale høgskole

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Betanien diakonale høgskole
Vestlundveien 19
5147 Fyllingsdalen

Telefon: 55 50 73 00

Telefaks: 55 50 73 01

Nettadresse: <http://www.betaniensykepleierhogskole.no/>

Essay i vitenskapsteori
NLA Lærerhøgskolen

Bergen

Vår 2010

Høgskolelektor Wiveca Grönberg
Betanien Diakonale høgskole, Bergen

Handledare Jan Inge Sørbo

Från teoretisk perspektiv till handlingsberedskap
-en hermeneutisk forståelse i analysen utifrån en metodetriangulering
hos sjukskøterske studenter.

Innehållsförteckning

1.0 Introduktion och bakgrund för val av tema	1
2.0 Problemformulering	4
3.0 Systemteoretisk förståelse	4
4.0 Metode triangulering	5
4.1 Fokusgrupp	6
4.2 Frågeformulær	7
5.0 Hermeneutisk förståelse	8
5.1 hermeneutisk samtale	9
5.2 Hermeneutisk cirkel.	12
6.0 konklusion	15

Litteraturlista

1.0 Introduktion och bakgrund før val av tema

I Bachelor utbildningen till sjukskøterska på Betanien diakonale høgskola i Bergen ær en av värderingsformerna under den praktiska delen av studiet obligatorisk handledning.

Studenterna presenterar ett case / situation från en situation där studenten själv har varit deltagare eller indirekt deltagare i. Student skall ha gjort sig en egen reflektion runt situationen som skall presenteras i grupp. Övriga med studenter blir inviterade till att delta i debatt och komma med relevant inspel till diskussion. Tanken bak handledning ær att skapa økad reflektion runt egen læring, økt handlingsberedskap samt økt handlingskompetanse. (Betanien diakonale høgskole 2010). I skolans fagplan finner man følgende definition; (ibid).

”Handlingskompetanse knyttes til områder der utdanningen har ansvar for å bidra til at yrkesutøveren skal kunne fungere selvstendig. Den nyutdannede sykepleier skal ha handlingskompetanse til å ivareta og utøve oppgaver som er sentrale i yrkesfunksjonen. Kompetansen er hovedsakelig rettet mot pasienter og pårørende og mot ivaretagelse av grunnleggende funksjoner i sykepleie.” (s5)

”Handlingsberedskap knyttes til områder der utdanningen bidrar til at nyutdannede sykepleiere har kunnskaper om feltet, men mangler nødvendig erfaring og mer spesialisert opplæring til å kunne handle selvstendig. Først etter at arbeidsgiver har lagt til rette for opplæring og etter- og videreutdanning, kan nyutdannede sykepleiere forventes å ta selvstendig ansvar for å ivareta områder som utdanningen gir handlingsberedskap til. Kompetansen etter endt utdanning består både av handlingskompetanse og av handlingsberedskap og er avgjørende for studentenes forutsetninger for å møte befolkningens behov for sykepleie. Målgrupper er friske og marginaliserte grupper i befolkningen, mennesker som berøres av sykdom og skade, eller mennesker som er i siste fase av livet. Studentene utdannes også til å møte pårørendes behov for støtte, undervisning og veiledning.” (s5).

Med utgångspunkt i ovanstående önskar jag att undersöka om studenterna faktiskt upplever ökt reflektion runt egen läring, ökt handlingsberedskap samt ökt handlingskompetanse genom handledning på skolan.

2.0 Problemformulering

I mitt essay önskar jag att svara på följande frågor;

Hur säker kan kunskap byggd på samtaler egentligen vara? Och

Vilken metode lämpar sig bäst för att få svar på om studenterna genom handledning upplever ökt läring, ökt handlingsberedskap samt ökt handlingskompetanse?

3.0 System teoretisk förståelse för kommunikation

Utifrån Batessons (1972) systemteoretiska förståelse för kommunikation är allt vi sänder kommunikation och för att kommunikationen skall till måste det vara mer än två eller flera närvarande. Vidare menar han att allt uppträdande är kommunikation och att vi som individer kontinuerligt sänder budskap som är verbala och icke verbala. Kommunikation kan ske genom andra former för logik och symboler som inte kan översättas till logiskt tal och skriftspråk. (ibid)

Centralt i Batessons (1972) systemteoretiska tänkning om kommunikation står idén om linjär och cirkulär tänkning. Eftersom vi är biologiska varelser är vi vana till att tänka orsak-verkan. Ex: jag äter för att jag är hungrig och jag sover för att jag är trött. Han menar att det kan finnas andra orsaker och förklaringar till att jag äter och att jag sover, de kallas för cirkulära. Han menar vidare att synen av mat, tidpunkten för mat, lukten av mat eller den sociala delen av att äta tillsammans med andra kan vara en förklaring på varför jag äter.

Vidare menar han att vad som är orsak till vad, och vad som påverkar vad är bundet i samma cirkulära mönster och att det är omöjligt att säga att ex. hunger bara är orsak till, och att det bara är det som påverkar matintak. Enligt Watzlawich citerad i (Johannesson, Krokkersvold og Vedeler 2000) kan vi stanna upp var som helst i cirkeln och isolera bestämda orsak-verkan. Detta kallas för punktring. Watzlawich (ibid) menar att framför allt i

samhandling med mennesker kan det være hensiktsmessig at man har samme oppfatning av hvordan kommunikationsfrekvenser skal punkteres.

4.0 Metode triangulering

Genom metode triangulering vil man ha mulighet at få belyst sine spørsmål og studenternes svar fra ulike synsvinkler. Ellefsen (1998) mener at metode triangulering kan anvendes både som et valideringssystem for å styrke de funnene samt at forhindre de svakheter som ofte forekommer når man anvender bare en metode, samt at anvende det som et redskap for å få flere perspektiver på det som undersøkes. ” Ved å ta hensyn til de enkelte metodenes svakheter og bygge på deres styrke gjennom en kombinerende av metoder, vil forskningsprosjektets kvalitet styrkes” (s270). Patton (1987) refererer til Denzin som mener at gjennom metode triangulering kan man anvende mer enn ett sett av samlet data materiale på og derved skaffe seg bredere kunnskap og forståelse som i det her tilfellet er studenternes oppfatning og mening om handledningsgruppene. ”Triangulation is a powerful solution to the problem of relying too much on any single data source or method and thereby undermining the validity and credibility of findings because of the weakness of any single method” (s61). Videre mener han at ” Closeness to and involvement with the people under study are most usefully viewed as variable dimensions” (s63). Genom at anvende både spørreformularer og fokusgruppintervju får man innsyn i ulike aspekter av sin problemformulering og gjennom at anvende teori triangulering i analysen blir materialet analysert systematisk fra ulike synsvinkler, dermed får man en dypere kunnskap om studenternes forståelse og oppfatning. Malterud (2003) mener at styrken ved metodetriangulering er at man får et mangfold i sitt data materiale. Videre mener hun at, ” Dette vil bidra til at vi stiller forskjellige spørsmål til materialet, og da kan materialet gi oss ulike former for svar” (s189). På andre siden så er en av fordelene med triangulering at man legger stor vekt på selve metoden og at forskerens rolle kommer i skyggen. Mathiesen (1988:15) siterte i Ellefsen (1998) sier at, ” En ensidig vektlegging ved trianguleringens fordeler overskygger til dels forskerens rolle, uavhengig av metodologiske teknikker som brukes i undersøkelsens ulike faser. En av de store utfordringene for forskeren er resultatene. De trenger ikke være sammenfallende, og de kan også være inkonsistente med alternative forklaringer, eller direkte motsigelser” (284). Som jeg ser det blir det forskerens oppgave at gjennom resultatene mening og bare for at man har triangulert innebærer det ikke at man kommer til ett ensidig resultat.

4.1 Fokusgrupp

Mitt ønske er att i fokus grupp intervju undersöka i vilken grad studenterna upplever att handlednings grupperna bidrar till ökt handlingsberedskap och handlingskompetande samt indirekt till ökt läring Fokusgrupp intervju är en metod som både får tag i den enskildes tankar men också gruppens förståelse om en sak och då handledningstimmarna är i grupp blir det också naturligt att använda sig av fokusgrupp intervju.

Fog (1994) menar att intervju är ett bra sätt att få tag i en individs livs värld. Hon skriver ” Den kvalitativa forskningsintervjuen är speciellt velegnet til at belyse et menneskes livsverden, dels det aktuelle, således som personen handler, tenker og føler i den, dels den historiske, som han har utviklet sig i og fra.” (s47). Detta skall förstås som att intervjuet belyser både det individuella, det personliga och den sammanhang som är bakgrund för denna utveckling. Højberg (2005) menar att den kvalitativa metoden har svårt för att imötekomma de krav som ställs i förhåll till generalisering, testbarhet och efterprövning som man ställer som krav i den kvantitativa metoden. ” Kvalitative analyser retter sig først og fremst mod det unike, den kontekst afhængige og det menings- og forståelses orienterende. ” (s340).

Malterud (2003) menar att samtale och dialog genom fokusgrupp intervju är en rationell metod för inhämtning av kvalitativa data som kräver mindre resurser än om man hade intervjuat varje deltagare individuellt. För att metoden skall ha validitet ställer man krav om att gruppen skall ha mellan 5 -8 deltagare och ledas av en moderator. Metoden ägnar sig bra när man önskar att undersöka en grupp individers hållningar, synpunkter eller erfarenheter i ett miljö där många människor samlas. För att få ett bra diskussions grundlag med så lik erfarenhets bakgrund som möjligt för att upprätthålla validiteten prövar man att skapa grupp som är så homogen som möjligt. Vidare menar hon att är det viktigt att gruppen är informerad i förväg om syfte och hur man har tänkt att lägga upp själva intervjun. ” Det er viktig at deltakerne er informert om samtalens foremål og opplegg, slik at deres forventninger samsvarer med det som skal foregå” (s 134)- Det är moderators/ forskarens roll att se till att alla grupp deltagare får komma till orde. Det är också dennes ansvar att vara uppmärksam på grupp dynamiken och den process som sker i en grupp. (Malterud 2003)

Målet med att använda en fokusgruppintervju är att få tag i det som gruppen menar och lägger i handlingskompetanse resp handlingsberedskap.

Genom att använda fokusgruppintervju önskar jag inte bara att få tag i vad den enskilde menar men vad gruppen som helhet också menar. Jag är inte intresserad i att få ett materiale som är efterprovbart men ett materiale som är unikt i sin egenhet.

Jag menar att både handledning i grupp och fokusgrupp intervju kan förstås utifrån en system teoretisk tänkning. Dvs. en system teori kan defineras som ” en helhet av enkelte delar som hörer sammen” (Johannesson, Krokkersvold og Vedeler 2000: 80). I en systemteoretisk tänkning är vi alla delar av ett system, stort eller smått och vi hörere samman och påverkar varandra. I ett öppet system teori antar man att alla slags systemer opprætthålls och utvecklas som ett dynamiskt samspel med omgivningen. Vidare menar man i den system teoretiska tankningen att allt hænger samman och att vi påverkar och påverkas av varandra samt att vi lægger premisses før varandras sætt att vara. Om en del av systemet ændras så ændras andra delar av systemet. De problemer vi opplever rundt oss vill vi alltid vara en del av.

(Johannesson, Krokkersvold og Vedeler 2000). Før att kunna plock opp meningsbærende elementer från fokusgrupp intervju är aktiv lyssning en viktig komponent. Eide & Eide (2000) menar;” Aktiv lytting i profesjonelle samtaler fordrer at rådgiveren åpner sanser, følelser, og intellekt overfor situasjonen – her og nå. ”(s155). Aktiv lyssning innebær att man erkænner de eller de andra i samtalen genom att bekræfta vederbørande eller respondera på utalelser. Att spegla den andre eller att opprepa vad den andre førmedlar gør att jag bekræftar och visar att jag har oppfattet den andre. Det kan också hjelpe den andre att gå vidare i samtalen. Vid parafrasering oppsummerar jag det som har blivit sagt men gør samtidigt en tolkning øver det som jag har oppfattet av samtalen. Æven detta kan få den andre till att gå vidare i samtalen. Om inte så sker kan man oppsummera och stælla nya frågor utifrån både parafrasering og oppsummeringen. Syfe og målet med det er att få tag i flere detaljer og tydliggøra det som redan har blitt sagt (Johannesson, Krokkersvold og Vedeler 2000).

4.2 Frågeformulær

Malterud (2003) menar att användelse av frågeformulærere med öppna frågor kan ge andra svar æn de som redan har formulert med utgangspunkt i vår egen forståelse. Öppna frågor med fri text kan ge oss svar på data av en annan karakter en det som vi kunde fått fram med slutna frågor eller i en fokusgrupp diskussion. Patton (1987) menar att det er viktig att man med öppna frågor låter respondenten svare utifrån dennes forståelseshorisont. Öppna frågor skall inte ha karakteren av att vara førut bestæmda i sin dimention på kænslor. Det skall vara

upp till respondentent att välja utifrån sin reportoar på känslor och upplevelser. Patton (1987) säger; ” Indeed, in qualitative interviewing one of the things the evaluator is trying to determine is what dimensions, themes and images or words people use among themselves to describe their feelings, thoughts and experiences. ” (s123). Då blir det viktigt att som forskare fånga upp det som är meningsbärande och bygga vidare på det i ett frågeformulär. Därför blir då en av styrkerna av att använda frågeformulär att studenterna har möjlighet att ge uttryck för sina tankar och åsikter som de annars inte önskar att förmedla i en fokusgruppdiskussion. Att använda öppna frågor stimulerar respondentent till att prata fritt och berätta om egna erfarenheter. Hur frågor uppmanar till att fånga upp kring processer, upplevelser, känslor och reflektioner . Att få tag i den enskildes reflektioner önskar man att få den enskilde till att tänka och känna efter på hur respondentent upplever en viss situation, medans vad frågor syftar mer till att få tag i förnuftiga förklaringar. Att använd sig av varför frågor syftar till att få tag i begrundelsen eller rättfärdiggöring för något. (Eide & Eide 2000)

5.0 Hermeneutisk förståelse

I hermeneutik är målet för all kommunikation och all förståelse att uppnå en gemensam förståelse av saken. Gadamer (1999) mener att ” Hermeneutikken har hela tiden hatt som oppgave å gjenopprette en manglende eller svekket felles forståelse” (s 35). Videre mener han att ” Enhver virkelig samtale forutsetter att man innlater seg på den andre, lar hans synspunkter gjelde og setter seg i hans sted- ikke for att forstå hans individualitet , men for å forstå hva han sier”.(s114) Detta står i kontrast till Heidegger som sätter samtalen och språket dvs talen som centralt i hermeneutiken. Genom Heideggers syn blir den andra parten en mottagare och inte en deltagare i samtalen. Gadamer (2003) mener att språkets ontologiska dimension måste forstås i lys av samtalen. ”Nær språket omger oss, griper oss, hender oss, er det i form av spørsmål som krever svar eller svar som krever spørsmål” (s115). Det är detta som är enligt Gadamer (2003) det ”Det hermeneutiske urfenomen: At det inte finns noen mulig ytring som inte kan – og må- forstås som svar på et spørsmål”. (s115). Vidare menar han att en forståelse for en ting är alltid en fortolkning och blir då den eksplisitte formen for forståelsen.

En hermeneutisk analyse vill ge tillgång till en relevant forståelse med ett ønske om att få insikt i deltagarnas forståelse och menings sammenhang samtidigt som man anvender sig sjelv og sin forståelse in i forståelsesfeltet. Detta sker genom att man arbetar med ett visst verdens perspektiv inom for vilken praksis og phronesis veteandet är byggt opp under. En hermeneutisk tillgang skiljer sig derfor både från positivismen og konstruktivismen på så

sætt. ” I stedet er en hermeneutisk analyse først og fremst kendetegnet ved forståelse og menings indsigt i den sociale virkelighed” (Højberg 2004; 340).

5.1 Hermeneutisk samtale

Højberg (2005) mener at hermeneutikken utgör ett væsentligt bidrag till samhällets vetenskapens teori utveckling och dess reflektion genom att ” Får det første fordi en del af det data materiale, som forskeren benytter sig af, består af ” meningsfulde fenomener”(s 338). Detta skall förstås som om att forskaren är med på att ge lys till de meningsbärande och betydnings bärande aktörer. Menings och betydningsbärande innebär de normer, värderingar, handlingar och det beteende som utgör ett meningsfullt sammanhang.

Enligt Habermas (1981) har en samtale en giltighet i det parterna har uppnått en enighet i det som har blivit sagt. Det innebär en form för en process där både den som uttalar sig och den som mottar budskapet har uppnått enighet i det som har blivit sagt. Vidare säger han att ”en grupp individer kan säga sig eniga i ett diffust uttalande som inte äger gyldighet då det inte innehåller varken propositionella eller en intentionell påstånd som är ett krav för att det påstånd skall kunna vara ett påstånd och ge uttrycke för en dialog och kommunikation. En sådan kollektiv enstemmighet uppfyller inte de betingelser som krävs för att det skall kallas för en enstemmighet.”(Sid 211).

Samtidigt mener Habermas (1999) att i varje kommunikations process är det deltagarna som lägger premisserna för vad som skall vara styrande för om och när man har kommit fram till något. Han mener vidare att varje kommunikations process har krav på sig om att innehålla sannhet, riktighet och uppriktighet beroende på om det förhåller sig till den objektiva världen, sociala världen eller den egna subjektiva världen.

I sin teori om kommunikativ handling etablerar Habermas (1981) en relation mellan filosofi och sociologi. Sociologi mener han har sin förankring i samhällets subsystemer och sedan sociologin inte er en rekonstruktiv samhällsteori då den bara analyserar historien bak och den sociala utvecklingen utan att göra någon rationalitet. Filosofi däremot har förmåga att omhandla den formala betingelse för rationellt erkännande inom etik, logik, vetenskapsteori, språk och fortolkningsteori, handlingsteori samt estetik. Grimen (2004) mener att Habermas teori om kommunikativ handling har aktualitet i vårt samhälle idag framför allt inom koordinering av sociala handlingar därför att vårt pluralistiska samhälle i mindre grad har en bakgrundsighet om hur handlingssituationer skall förstås. I sin teori om kommunikativ handling skapar Habermas (1981) en relation mellan filosofi och sociologi som han mener

har vars en separat funktion i samhället men att de kompletterar varandra genom att filosofin kan avslöja de som han benämner som ”betingelserna för kommunikativ handling” (s18) medan sociologin kan användas till att analysera hur dessa speciella betingelser kommer till uttryck i samhället.

Den kommunikativa handling står i kontrast till strategisk handling som har till syfte att uppnå enighet och förståelse bara som ett medel för att en aktör skall nå sina mål och syften. Den ideella samtalsituationen uppnås bara genom en tvungen och fri kommunikation där bara de bästa argumenten vinner fram.

Den kritik som har riktats mot Habermas teori om kommunikativ handling är för det första att det är inte alltid alla samtals situationer som har till syfte att uppnå enighet. För det andra har det riktats kritik mot den ideella samtals situationen då den ställer krav till samtalsituationen om att deltagarna skall komma till enighet bara genom att bli påverkade av de argumenter som de blir presenterade för. (Højberg, 2005; Grimen 2004) ”En ”sann” enighet förutsätter enligt Habermas (1999) ”att alla deltagare har lika möjligheter till att delta i kommunikationen och till att innta olika roller i kommunikationsprocessen.”. (s.17). Vidare menar han att den perfekta samtalen bygger på en ömsesidig förståelse mellan alla aktörer. Denna handlingstyp kallar han för den kommunikativ handling. dvs alla aktörer är eniga om att uppnå enighet och förståelse i det som har blivit sagt. Denna enighet kan också innebära att deltagarna har uppnått enighet om att vara eniga om att de inte är eniga. Vad som blir viktigt är att alla deltagare har förstått vad som har blivit sagt och har fått möjlighet till att delta i diskussionen.

Habermas (1981) menar att en individ kan genom sitt sätt att tala, förmedla ett budskap till en lyssnare motivera och därmed ingå en rationellt förpliktande handling. Detta förutsätter dock att det finns en inbördes förståelse hos båda samtidigt som de kan relatera sig till mer än en förståelse. Gadamer (2003) mener att i den stund som vi träffar på en annan individ blir vi utsatta för en ny/ annan förståelseshorisont. Målet med den äkta samtalen är att förstå den andres horisont och dennes överbevisningar och på så sätt berika sig själv och därmed finna en gemensam förståelse och ideellt sätt skall det ske en horisont sammansmältning. ”Bara så är det möjligt att uppnå en en felle förståelse om ”saken”, det som är tema för samtalen.” (s115). Højberg (2005) mener att vår förståelse av handlingar, samtal etc alltid föregås av en förförståelse eller fördom. Fördom har enligt Gadamer (2003) en positivt laddad betydelse då det syftar till att vi går in i en situation med våra förväntningar och förmeningar som kännetecknas av vårt sätt att vara närvarande i situationen. Vidare menar han att vi vill alltid förtydliga ting utifrån den världen som vi är en del av. Birkler (2005) citerar Gadamer,

” Vores for-forståelse skaber med alle sine fordommer en samlet *horisont*, som er det synsfelt, der omfatter og omslutter alt det, der er synligt fra et bestemt punkt” (s 97). Detta kan förstås som att det som vi förtolkar och allt som vi förstår har sitt ursprung i vår horisont. Det är också samma horisont som är grundlaget för oss som människor.

Det är genom att verbalisera allt det vi erfarer, reflekterar och blir medvetna om som gör att vi blir en del av världen. För Gadamer (2003) är förståelsen inte någon form för metode utan det är något som man deltar i, samtalar om eller en händelse. ” At forståelsen ikke først og fremst er en metode som den erkjennende bevissthet tar i bruk når den vender seg mot den utvalgte gjenstanden og bringer denne til objektiv erkjennelse, men snarere bærer i deltagelse i en overleveringshendelse” (...) Forståelsen selv viser seg å være en hendelse(...)” (s102).

Gadamer (2006) mener att människan är organiserad sån att vi alltid vill finna ett språk för våra erfarenheter och att våra erfarenheter är riktade mot språklig göring och meddelande. ”Erfarenhet forutsetter allerede en form for forståelse og er ikke tenkbart uten forståelse.” (s 219). Højberg (2005) menar att en hermeneutisk analyse vill alltid starta hos forskaren själv och den stora utmaningen blir inte att bli medveten sina fördomar men att sätta de på spel. En filosofisk hermeneutisk analyse är i huvudsaken dialog och samtale. Det är utifrån samspelet mellan aktörer och deltagare som förståelse och mening uppstår. Dialogens styrka ligger i att gå in i samtalen med ett öppet sinn inte för att få bekräftat sina egna fördommar men för att få en förståelse över vad den andra har att säga. Antingen uppnår man en horisont sammansmältning vilket innebär att det som skall förstås blir förstått genast och är meningsfullt. En horisont sammansmältning förutsätter att man har klart att plocka fram och bli medveten sina fördomar.

I en filosofiskt hermeneutisk analyse blir forskarens roll viktig i den förståelsen att forskaren är en aktiv deltagare och medskapare av forskningsmaterialet. (Højberg 2005). Menar att detta sker genom den processen som blir gett mening utifrån dennes förståelsehorisont och dennes fördommar i analysen.

Videre mener Højberg (2005) att, ” Ud over at forskeren er indlejret i en historisk og kulturel kontekst, så er vedkommendes fordomme og forforståelse samtidigt udgjort af den videnskabelige baggrund og tidligere arbejden, teoretiske begrebsapparat og ikke minst den fagkultur, som vedkommende befinder sig i.” (s 343). I den sk dobbelt hermeneutik foregår det alltid en förflyttning mellan aktörernas förståelse och forskarens förståelse. Detta skall förstås som att deltagarna har en förståelse och förtolkning av ett fenomen, handling eller händelse som de bringar in i samtalen som spelar tillbaka på forskarens

förtolkningsmöjligheter och förståelse för det samma. Samtidigt drar forskaren sin förståelses horisont in i fortolkningsprosessen. Centralt för individer är att vi beskriver våra liv och det samhälle som vi är en del av. ”I en viss förstand er det dette vi viser til når vi sier at samfunnsforskere studerer meningsfylte fenomener” Grimen (2007:299). Giddens, referert i Grimen (2007), sier ”Det er allment akseptert av de fleste som studerer menneskelig adferd at slik adferd har ”betydning” eller er ”meningsfylt” på en måte som hendelser i naturverden ikke er det” (s299). Det Giddens mener er at naturvitenskapen ikke konstituerer seg selv som betydelsefull som dæremot den sociale verden eller samfunnsforskningen gjør. Han mener videre at ”De betydninger den har er produsert av mennesker i deres praktiske liv, som en konsekvens av deres bestrebelser på å forstå og forklare den for seg selv. Sosialt liv – som disse bestrebelsene er en del av – er, på den anden side, produsert av aktørene med hjelp av deres konstitusjon og rekonstitusjon av meningsrammer som de organiserer deres erfaringer i lys av”(s 299-300). Grimen (2007) menar att det är detta som Giddens kallar för den dubbla hermeneutiken dvs att samhällsvetenskapen blir förtydlat av någon som redan har förtydlat världen. ”De må fortolke hvordan andre aktører fortolker verden” (s300).

5.2 Hermeneutisk cirkel.

För Gadamer (2003) karakteriseras det att vara mänskliga av en rad kännetecken, människans ”værende” dvs att människan är förtydlande, ett historiskt och ändligt väsen samt ett språkligt väsen. Han menar också att språk och begrepp från förtydningen är och blir struktur moment vid förståelsen. Ett kriterie för att man faktiskt har förstått är att man kan se att enheterna blir utvidgade till uppfattade / förstådda meningar i koncentrerade cirklar. Att alla delar faller samman till en enhet.

Vidare mener Gadamer (2003) att vår värld är delat med andra människor och för att kunna ha en förståelse om ett fenomen är det helt nödvändigt att vi använder den kunskap och förståelse eller de fördomar för att i det hela taget kunna förstå ett fenomen som blir oss beskrivet. Det är först när vi blir medvetna om vår egen fördomsfullhet att vi har möjlighet till att korrigera oss och ta till oss en tale, samtale eller text i dens förståelse Gadamer (2007) delar in fördomarna i två huvudgrupper: ”Fördomerne der skyldes menneskelige anseelse eller autoritet, og færdommer, der skyldes overilethed” (s259)- Denna indelning menar han har sitt ursprung från de personer som ger dem näring. dvs ”Det er enten andre personers anseelse, deres autoritet, der fører os til fejtagelse, eller vores egen overilethed.” (s259). Gadamer (2007), menar att det är viktigt att man blir medveten om sina fördomar och kan skilja mellan mening och sannhet. Det är lätt att acceptera en skriven text som en sannhet

eller ett dokument med en tyngde som ett bevismaterial. Men det är hermeneutikens uppgift att förstå den skriftliga överleveringen fördomsfritt och förnuftigt. Det innebär inte att en text är sann eller osann men man skapar en fördomsfri och förnuftig förståelse av den.

Gadamer (2003) mener att vi som individer är en del av en tradition och som vi som individer inte kan välja bort – dvs att vi har en förförståelse. Vi har alla förförståelse ("biased") i vårt vetande genom vår språkliga förtydning av världen och att växa in i denna språkliga förtydning betyder att växa upp i världen.

Detta innebär att på grund av våra fördomar går vi omedvetet miste om en del information och kunskap som vi inte är i stånd till att erkänna därför att vi är begränsade i vår horisont. För att kunna använda oss av vår horisont menar Gadamer (2006) att allt kan förstås utifrån en hermeneutisk cirkel. Tanken är att det föreligger ett cirkulärt förhåll mellan delen och helheten. Helheten förstås på bakgrund av delarna och delarna förstås av helheten som hela tiden är i rörelse och som inkluderar förtydskaren och det som förtydskas. Eftersom det är en rörelse så sker det hela tiden förflyttning båda vägarna dvs att det förflyttar sig från förtydskare till sak och från sak tillbaka till förtydskaren, detta gör att det blir en cirkulär rörelse. "Det vare sig en tekst, kommunikasjon mellem mennesker eller kulturelle forhold – så tales det ikke længere om en metode for den rette fortolkning, men om en betingelse for den menneskelige endringsproces, eksistens og erfaring." (s320). Cirkeln går inte genom teksten och läsaren men mellan teksten, läsaren och läsarens fördomar. Detta innebär att vi kan aldrig sätta oss utanför den hermeneutiska cirkel utan vi är hela tiden en del utav den och det är genom den som vi är och förstår världen på. Gadamer menar att den hermeneutiska cirkel för det första är universell i det att den genomtränger all form för mänskligt erkännande och för det andra genomtyr den all form för vetenskap. (2003)

Gadamer (2003) refererar till Heidegger då han menar att Heidegger ger en ny betydelse till den hermeneutiska cirkel genom att vår förförståelse hela tiden vill vara med oss i vår förmedvetenhet. " Dette innebär att att man må bli sig sine egne for – meninger og for – dommer bevist, og at forståelsesprosessen må bli historisk bevisstgjort, i den grad den ikke bare tar i bruk historiske metoder for hente ut igjen det man allerede har lagt inn, men er i stand til å gripe det historiske andre"(s39). Förståelsen startar med att något i det som blir sagt berör något i oss, det är det som är det främsta av alla hermeneutisk betingelser. För att något skall beröra oss måste en fråga ställas eller våra fördomar blir satt ut ur spel, men det är först när våra fördomar blir satt ur spel som de på som allvar blir satt i spel.

Vidare vidareför Gadamer Heideggers förståelse av den hermeneutiska cirkels förståelse i det han säger att det handlar om att fånga det historiske andra. Det innebär att man blir

medveten sina förutfattade meningar, fördomar och sin historia när man plockar fram sin förståelse av det historiska andra. Här lägger Gadamer (2003) till en dimension till förståelsen av cirkeln som han kallar för ”föregripelsen av fullkommenhet”. Här har han formulerat en förutsättning som styrer all förståelse, och ”som slår fast att det bara är möjligt att förstå det som i sig selv utgör en fullkommen enhet av mening.” (s39). Han mener vidare att varje gång som vi läser en text lägger vi denna fullkommenhet till grund.

”Fullkommenhetens fördom innebär alltså inte bara att en text ska sin mening på en fullkommen måte, men også at det den sier, er den fullkomne sannhet. Forståelse betyr primært: å forstå seg selv i saken – og først dernest: å utskille og forstå den andres mening som sådan.” (s40).

Gadamer (2003) mener at en forståelse kenne-tecknas genom att det är ett sätt att vara på, det är inte historielöst eller oavhängig av kontexten. Videre mener han at vår forståelse bygger alltid på en nuvarande forståelse av den värld som vi är en del utav. Både vår forståelseshorisont och våra fördomar stammar ifrån vår historia och våra traditioner. Med detta mener han at forutom at vi är ett fortolkande væsen så är vi ett historiskt væsen. Det innebär at vår forståelseshorisont är avhängig av en historisk kontekst. Vi blir historiska därför at vi både lever med, i samt genom historien. Vi kan aldrig unslippa den process som vi är en del utav. Gadamer (2007) mener at forståelse är alltid en situationsbestemt hændelse genom at vi redan befinner oss i en kontekst som är en del av historien og traditionen. Det betyder at en text alltid måste forstås med bakgrund av kontekst og på bakgrund av sin historia og tradition. Gadamer (2003) mener at vår forståelseshorisont både är individuell og kollektiv så det historiska är något som vi mennesker tar del av og er en del av. Våra fördomar blir formade av traditioner og historia og dessa kan vi till viss del inte styra då vi hela tiden blir formade av vår av runtliggande omstændigheter som familj, samhälle og miljø. Højberg (2003) mener at Gadamer understryker; ”at det er traditionen og historien, som er afgørende for, hvilke fordomme der overlever og overleves og derved kan siges at være meningsløse” (s 327)

Gadamer (2003) mener at, før at forstå en text måste man starta med at høre etfter vad som blir sagt. dvs den som ønsker at forstå kan inte utgå från sin egen förförståelse og anta at man förstår vad som blir sagt. Man måste utgå från at teksten er annorlunda i sin egenhet. Før at gå in i teksten utifrån denna forståelse behøvs ingen objektivitet men snarare at bli medveten sina egne fördommar dvs at bli medveten sina förhandsförståelse at teksten kan komma till sin rätt i sin annorlundenhet. Før at forstå teksten eller den andres mening så krævs det en øppenhet från den andras sida, vilket innebär at man sætter den andres mening

i förhåll till sina egna meningar som helhet. Enligt Gadamer (2007) innebär det, inte att vi måste förändra våra tankar, åsikter eller förmeningar om en sak men ställa sig till disposition för den andres synpunkter. ”Det er ju ikke sådan, at når man lytter til nogen eller læser noget må glømme alle formeninger om innholdet og alle ens egne mening. Hvad der fodres, er blot åbenhed for den andres eller tekstens mening.” (s256).

6.0 konklusion

I min problembeskrivning ställde jag mig frågorna; hur säker kan kunskap byggd på samtaler egentligen vara?

Vilken metod lämpar sig bäst för att få svar på om studenterna genom handledning upplever ökt läring, ökt handlingsberedskap samt ökt handlingskompetans?

Med en metodtriangulering kan man få samlat sitt data material på olika nivåer och därigenom skaffa sig bredare kunskap och förståelse som i det här fallet är studenternas uppfattning och mening om handledningsgrupperna.

I samtalen finns det en risk för att man uppnår sk strategisk handling från studenternas sida då lärare fungerar både som mentor och handledare. Lärarens roll kan få deltagarna till att känna att de inte har lika möjligheter att delta i kommunikationen och inta olika roller i kommunikationsprocessen som är ett krav i den fria kommunikationen.

Det ideella är att uppnå det som Habermas kallar för den perfekta samtalen som bygger på en ömsesidig förståelse mellan alla aktörer. Det är i mötet med den andra som vi blir utsatta för en annan förståelsehorisont och målet med den äkta samtalen är att förstå den andres horisont och dennes överbevisningar och på så sätt berika sig själv och det ideella är att det skall ske en horisont sammansmältning. Att uppnå fullständig enighet i det som har blivit sagt i en fokusgrupp diskussion kan bli svårt, då blir det desto viktigare att alla deltagare har kommit till orde och har fått ge uttryck för sina åsikter, tankar och meningar. Utifrån en systemteoretisk förståelse om cirkulär kommunikationsförståelse vill det vara möjligt att isolera bestämda orsak verkan förhåll genom sk punktering eller fånga upp tema som studenterna är upptagna av. Som mentor blir det viktigt att parafrasera och fånga upp meningsbärande och betydelsefulla uttalanden och gå vidare med dessa i ett frågeformulär och på så sätt klara att fånga det som studenterna individuellt menar. Fördelen med att vara lärare är enligt Gadamer att lärare är en del av historien och dennes förståelse vill alltid bygga på den historiska världen som denne tar del av och är en del utav. Gadamer menar också att vi som individer är förutinntatta genom vår språkliga förståelse av världen. På grund av våra

fördomar blir vi omedvetna om en del information och kunskap som blir presenterade för oss och för att kunna ta del av det måste vi sätta våra fördomar på spel, först då blir vi medvetna om vår fördomsfullhet att vi har möjlighet att ta till oss en samtale, text eller tale i dens förståelse. Det finns två typer fördomar, den ena bygger på mänsklig anseelse och den andra på överilenhet. Det är alltså antingen den andre personens anseelse, autoritet som förför oss till feltagelse eller vår egen överilenhet. Därför är det viktigt att vi är medveten våra fördomar och klarar att skilja mellan sannhet och mening. Det är inte så att en text eller en uttalelse är osann men det är hermeneutikens uppgift att förstå antingen den skriftliga överlevering eller samtalen förnuftigt och fördomsfritt. Gadamer menar att för att förstå texten eller den andres mening så krävs det en öppenhet från den andras sida, vilket innebär att man sätter den andres mening i förhåll till sina egna meningar det innebär inte att vi måste förändra våra tankar, åsikter eller förmeningar om en sak men ställa sig öppen för den andres synpunkter.

Litteraturlista

- Birkler, Jacob. (2005) *Videnskapsteori. En grundbog*. Unksgaars Danmark.
- Bateson, Georg (1972) *Mentale systemers økologi*. Akademisk Forlag København.
- Betanien diakonale høyskole. www. Betanien diakonale høyskole.no *fagplan*.
- Eide & Eide (2000) *Kommunikasjon i relasjoner . Samhandling, konfliktløsning, etikk*. Gyldendal, akademisk.
- Ellefsen, Bodil (1998) *Triangulering – eller hvorfor og hvordan kombinere metoder*
(Red) Lorensen, margarethe (1998) Spørsmålet bestemmer metoden.
Forskningsmetoder i sykepleie og andre helsefag.
- Fog, Jette (1994) *Med samtalen som utgangspunkt . Den kvalitative forsknings interview*. Akademisk forlag.
- Gadamer , Hans – Georg (2003) *Forståelsens filosofi Utvalgte hermeneutiske skrifter..*
J.W Cappelens forlag. Oslo
- Gadamer, Hans –Georg (2006) *Fordommens produktive mening og forståelsens universalitet*
(Red) Lægreid og Skorgen (2006) Hermeneutikk – en innføring
- Gadamer, Hans – Georg (2007) *Sandhed og metode. Grundtræk af en filosofisk hermeneutik*. 2 udgave. 1 oplag. Academica.
- Grimen, Harald (2004) *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter* .Universitetsforlaget 3utg.
- Habermas, Jørgen (1981) 3:e oppl. *Teorien om den kommunikative handlen*. Aalborg universitetforlag.
- Habermas, Jørgen (1999) *Kommunikasjon, handling, moral og rett*. Tano Aschhoug
- Højberg ((2005). *Hermeneutikk* (Red) Fuglesang, Lars og Bitsch Olsen Poul (2005) 2:oppl.
Videnskapsteori på tvers af fagkulturer og paradigler i samfundsvidenskaperne.
- Johannessen, Kokkersvold og Vedeler (2000) *Rådgivning. Tradisjoner, teoretiske perspektiver og praksis*. 2 utg.
- Malterud, kirsti (2003) 2: a utgaven. *Kvalitative metoder i medisinsk forskning . En innføring*. Universitetsforlaget.
- Patton (1987) *How to use qualitative methods in evaluation*. London . Sage Publication.

*I tjeneste
for mennesker*

©Betanien diakonale højskole 2011

ISBN 978-82-997893-9-4 (Trykt)

ISBN 978-82-93203-00-1 (Elektronisk)